

HORVÁTH CSILLA

**Régi problémák, új megoldások:
Manysi nyelvtanítás az alternatív
és közoktatási intézményekben¹**

The Mansi language is a severely endangered Uralic minority language spoken in Western Siberia, used in a Russian-dominated, multiethnic and multilingual environment. Most of the Mansi population lives in towns and cities, Mansi children grow up in multiethnic families with Russian as the common language. Since the family cannot serve as the most stable base of language acquisition and language use, education plays an even more important role in fostering the spread of bilingualism and reversing language shift. In this paper I present an analysis and comparison of teaching methods used in governmental and alternative educational institutions, coping with the problems of teaching Mansi as a heritage language.

Keywords: Mansi language, educational institutions, reversing language shift

1. Bevezető

A manysi nyelv lényegében a nyelvészeti szakirodalomban olvasható első említése (pl. Munkácsi 1889: 208, Ahlqvist 1999: 28–30) óta veszélyeztetett nyelvenek számít. Helyzete fokozatosan romlik, azóta pedig, hogy az utolsó két oroszországi népszámlálás között eltelt nyolc évben a beszélők száma kétharmadára, ezer fő alá csökkent, a manysi nyelv kutatása sürgetőbb, mint valaha.

A nyelvi vitalitás kritikus állapotának ellenére ismertek a manysi nyelv megmentését, felélesztését célzó kezdeményezések. Több nyelvhasználati színtér – mindenekelőtt a manysi nyelvi oktatás – is figyelemre méltó, korábban ismeretlen jelenséget képes felmutatni, például nyelvi revitalizációt, nyelvvelsajátítást elősegítő oktatási programokat, a hagyományos manysi zenét és táncot a populáris kultúrával elegyítő együtteseket, vagy a manysi nyelv interneten való megjelenését.

Jelen cikkben a manysi nyelvvoktatás egyik aspektusát, nevezetesen a nyelvtanításban használt oktatási módszereket kívánom közelebbről megvizsgálni. Bemutatom a közoktatás és alternatív oktatási intézményekben használatos oktatási

¹ Jelen írás a *Finnisch-Ugrische Mitteilungen* 2014-es kötetében megjelenő angol nyelvű cikk átdolgozott változata.

módszereket, valamint ezeknek a manysi mint örökségnyelv² tanítására gyakorolt hatását. A manysi nyelv szociolingvisztikai helyzetének rövid bemutatása után a Hanti–Manysi Autonóm Körzetben működő manysi nyelvoktatás rendszerének felépítését írom le, külön kitérve Hanti-Manszijszokra. A közoktatás és alternatív oktatás szerkezetének és módszertanának összehasonlítását követően bővebben szólok az alternatív intézményekben a manysit örökségnyelvként tanító oktatási módszerről.

A cikk elsősorban a Hanti-Manysi Autonóm Körzetben 2006-ban (négy hónapig), 2008-ban (két hónapig), 2009-ben (két hónapig) és 2012-ben (egy hónapig) végzett terepmunkáim során összegyűjtött adatokon alapul. Az alternatív oktatási intézményekre vonatkozó információkat a Hanti-Manszijszokban működő Liling Szójum Központban, a Központ hangszeres zeneóráin (2009) és manysi nyelvóráin (2012) résztvevő megfigyeléssel, valamint a Központban dolgozó pedagógusokkal végzett félig-strukturált interjúk során gyűjtöttem. A közoktatásra vonatkozó adatok közül az általános és középiskolára vonatkozó információkat a Jugra Állami Egyetem, különösen a Jugra Népeinek Történelmi, Kulturális és Nyelvészeti Intézet (azaz a Jugra Állami Egyetemen az obi-ugor tanulmányoknak helyet adó tanszékek) diákjaitól, a felsőoktatásra vonatkozó információkat a Jugra Állami Egyetem manysi nyelvóráin és beszédgyakorlati óráin való résztvevő megfigyelés során gyűjtöttem.

2. A manysi nyelv

2.1. Demográfiai adatok

A manysira (és legközelebbi rokon nyelvére, a hantira) jellemző demográfiai tendenciák alakulása meglehetősen különbözik a többi uráli nyelv adataiban megfigyelhető folyamatoktól. Míg a manysi beszélők száma népszámlálásról népszámlálásra csökken (2002-ben 2746 beszélő, 2010-ben mindössze 938), a magukat manysinak vallók száma a 2002-ben 11 432 főről 2010-ben 12 269 főre emelkedett (Sipőcz 2005, Népszámlálási adatok 2010 – Национальный состав населения Российской Федерации, Национальный состав населения по субъектам Российской Федерации, Maticsák 2014).

² Az örökségnyelv fogalmát az angol *heritage language* terminus magyar nyelvű megfelelőjeként használom.

	1959	1970	1979	1989	2002	2010
manysi népesség	6 318	7 609	7 434	8 279	11 432	12 269
manysi beszélők	~ 3 820	~ 4 040	3 742	3 184	2 746	938
urbanizált településen élő manysi lakosság aránya				45,6%	51,8%	57,3%

1. táblázat:

A manysi népességre, a manysi beszélőkre és az urbanizált településen élő manysi lakosság arányára vonatkozó népszámlálási adatok változása a népszámlálások tükrében (1959–2010)

A manysik legnagyobb része, 10 977 fő a Hanti-Manysi Autonóm Körzet területén él, a maradék megközelítőleg ezer fő pedig az Oroszországi Föderáció más közigazgatási egységeiben. A gazdag kőolajlelőhelyek felfedezése és kitermelése következtében a Hanti-Manysi Autonóm Körzetben az 1960-as évek óta jelentős gazdasági és társadalmi változások mentek végbe. A kőolajbányászat megjelenését az 1970-es követő gazdasági fellendülés előtt a Hanti-Manysi Autonóm Körzet egy volt a gyéren lakott szibériai területek között, ezt követően azonban gazdaságilag virágzó, multikulturális körzetté, Oroszország egyik leggazdagabb régiójává vált. A manysik – a többi őshonos kisebbségi népcsoport-hoz hasonlóan – igazodtak a körzet meghatározó migrációs tendenciáihoz. A hagyományosnak tekintett életmód (halászat, vadászat, rénszarvastenyésztés) folytatása helyett a manysik 57%-a költözött urbanizált településre, azaz nagyközségbe, városokba. Bár a manysik többsége most kisebb-nagyobb városokban él, a városi népességnek mindössze elenyésző kisebbségét alkotják, Hanti-Manszijszkban például a lakosság mindössze 1,5%-át teszik ki. (Население по национальности и владению русским языком по городским округам и муниципальным районам Ханты-Мансийского автономного округа – Югра.)

2.2. Nyelvi vitalitás, nyelvi státus

A manysi Nyugat-Szibériában beszélt őshonos kisebbségi nyelv. A hirtelen végbement urbanizációs folyamatok felerősítették a nyelvcsere elősegítő tényező hatását, ugyanakkor a nyelvi revitalizációs kísérletek megjelenésére is lehetőség teremtettek (bővebben l. Horváth 2012). Bár a manysi nyelv nyelvhasználati szinterei folyamatosan bővülnek, a mindennapi élet területeivel így is korlátozott átfedést mutatnak. A manysi sem körzeti, sem városi szinten nem rendelkezik a hivatalos státusszal, nincs jelen a hivatalos, félhivatalos nyelvhasználati szintereken, használata alig figyelhető meg például a törvényhozásban, a tömegközlekedésben, vagy akár csak az utcai táblák, feliratok között. A nyelv nem bír

gazdasági jelentőséggel sem, vagyis hiányzik az üzleti szférából, és a munkaerőpiacon is korlátozott szerepet játszik. Kicsi, de növekvő jelentősége van a manysinak a kulturális és szabadidős tevékenységekben, és még mindig viszonylag stabil a helyzete az oktatás területén és a családi életben. A beszélői közösséget érintő, jelenleg is zajló gazdasági és társadalmi változások miatt azonban nyelvi vitalitásának mértékét nehéz lenne pontosan meghatározni

3. A manysi nyelv szerepe a Hanti-Manysi Autonóm Körzet oktatási intézményeiben

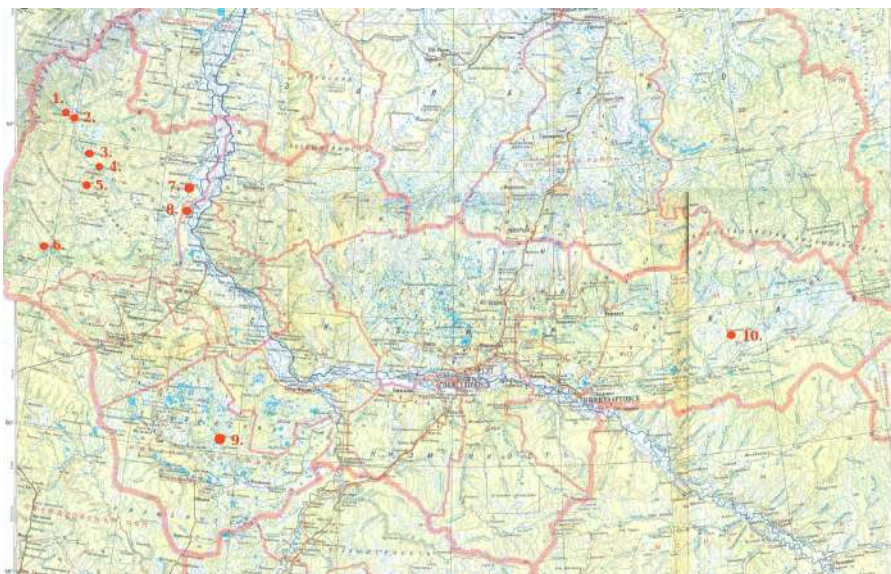
3.1. Manysi nyelvi oktatás Hanti-Manszijszkban

A manysi nyelvi oktatás bonyolult és helyenként önellentmondásos rendszernek illusztrálására kiválóan alkalmas a körzeti főváros, Hanti-Manszijszk helyzetének bemutatása. Hanti-Manszijszkban 1 208 manysi él, ez a város lakosságának egyik legkisebb kisebbségi csoportját (1,51%), ugyanakkor a manysi népesség csaknem egy tizedét (9,85%) jelenti.

A városban 238 manysi gyermek tanul, manysi nyelvi oktatás viszont sem az óvodákban, sem az általános iskolákban, sem a szakközépiskolákban nem áll rendelkezésre. Manysi nyelvi tanulmányokat a Pedagógiai Főiskolán, valamint korlátozott mértékben a Jugra Állami Egyetemen lehet folytatni. Az oktatás nyelve a felsőoktatási intézményekben is az orosz, ezen kívül a Jugra Állami Egyetemen korábban működő manysi tanszék ideiglenes bezárása is tovább fokozza a nyelvelsajátítás nehézségeit.

3.2. Közoktatás

A Hanti-Manysi Autonóm Központ területén jelenleg tíz iskolában működik manysi osztály. Az iskolák közül nyolc található a berjozovói és beloarszkiji járás területén (Kimkjaszuj, Lombovozs, Nyizsnyije Narikari, Nyakszimvol, Szaranpaul, Szoszva, Sekurja és Vanzetur településeken), egy a kondai járásban (Sugur faluban), egy pedig a nyizsnyevartovszki járásban (Szosznovij bor faluban) (Šestálova 2011, 2012). A települések elhelyezkedését l. az 1. térképen:

1. térkép:

Manysi osztályt is működtető közoktatási intézmények a Hanti-Manysi Autonóm Körzetben. 1. Sekurja (oroszul: Щекурья), 2. Szaranpaul (Саранпауль), 3. Lombovozs (Ломбовож), 4. Szoszva (Сосьва), 5. Kimkjaszuj (Кимкьясуй), 6. Nyakszimvol' (Няксимволь), 7. Vanzetur (Ванзетур), 8. Nyizsnyije Narikari (Нижние Нарыкары), 9. Sugur (Шугур), 10. Szosznovij bor (Сосновый бор).

A hivatalos statisztikák megbízhatóságának kérdését, illetve a gyakran egymásnak ellentmondó adatokat számításba véve sem lehetetlen többé-kevésbé pontosan meghatározni a manysi nyelvi közoktatásban részt vevő diákok számát. Míg Dolovai és Sipőcz beszámolója szerint a szaranpauli általános iskolában 1990-ben mindössze két diák tanult manysiul, 1992-ben pedig már egy sem (Sipőcz – Dolovai 2001: 57), a manysi nyelvi oktatásban résztvevő diákok számával kapcsolatban leggyakrabban idézett számadat szerint a 2003/2004-es tanévben 1042 gyermek tanult manysiul a közoktatásban (Lalaeva 2004, Pusztay 2006: 150–151). A két adatot egymás mellett látva a kutató elkerülhetetlenül is összezavarodik: figyelembe véve, hogy Szaranpaul a tradicionális manysi területek legnagyobb települése, az ott tanuló diákok száma elképzelhetetlenül alacsonynak tűnik, a Lalaeva által említett 1 042 gyermek önmagában is hihetetlenül optimista állítás, különösen a népszámlálási adatokkal összehasonlítva (2002-ben 2746 manysi beszélő, 2010-ben 938). A Hanti-Manysi Autonóm Körzet Oktatási Osztályának éves beszámolóit szerint 2011-ben 453, 2012-ben 423 diák tanult

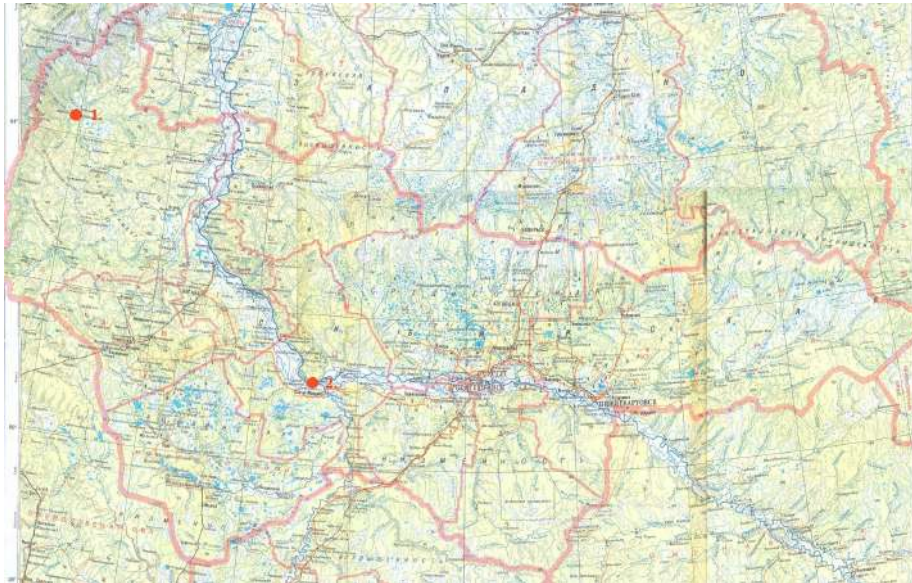
manysiul (Šestalova 2011, 2012), a szociolingvisztikai és demográfiai folyamatok figyelembe vételével ez az adat tűnik legmegbízhatóbbnak. A manysi nyelvi közoktatásban résztvevő diákok számából önmagában még nem feltétlenül lehetne reálisan következtetni a manysi nyelv vitalitására a legfiatalabb generáció körében, a nyelvoktatás hatékonyságára utaló adatok ugyanakkor nem adnak okot az optimizmusra.

A manysi nyelv iskolában történő elsajátításának nehézségei több forrásból táplálkoznak. Úgy tűnik, sem a közoktatásban dolgozó tanárok, sem az általuk használt tankönyvek nem képesek követni a diákok szociolingvisztikai hátterének gyors változását. A közoktatásban használatos tankönyveket, nyelvkönyveket ugyanis szinte kivétel nélkül olyan manysi diákok számára tervezték, akik az iskolaköteles kor betöltése idején anyanyelvként beszélték a manysit, az esetek többségében hagyományos életmódot folytató családokban, kisebb manysi településeken nőttek fel. A tankönyvekben túlnyomó többségben vannak a hagyományosnak tekintett életmódot bemutató olvasmányok és illusztrációk, ilyen módon a mai, urbanizált körülmények között élő diákok számára egy távoli, már ismeretlen, alacsonyabb presztízsű kultúra képét közvetítik, így ezek a tankönyvek korlátozott mértékben alkalmasak a diákok érdeklődésének felkeltésére, motiválására. Ezen kívül a tankönyvek abból a feltételezésből indulnak ki, hogy a diákok tanulmányaik megkezdéséig már elsajátították a manysi nyelvet a családjuk körében és stabil nyelvtudással rendelkeznek, ezért nem lehet őket a manysit örökségnyelvként tanulók oktatásában sikeresen felhasználni.

A manysit örökségnyelvként elsajátító diákok anyanyelvi beszélők számára kidolgozott oktatási anyagokkal és módszerekkel történő tanításának hatása a korábbi Jugra Népeinek Történelmi, Kulturális és Nyelvészeti Intézetének (azaz a Jugra Állami Egyetemen az obi-ugor tanulmányoknak helyet adó tanszékek) hallgatói körében végzett kutatás eredményeiben is tetten érhető. Spodina kérdőíves kutatásának eredményei szerint az Intézetben tanuló őshonos kisebbségi (vagyis manysi, hanti és nyenyec származású) diákok 70%-a nevezett meg valamilyen őshonos kisebbségi nyelvet anyanyelveként, 20%-uk pedig kétnyelvűnek tekintette magát. Másrészt viszont ugyanezeknek a hallgatóknak 80%-a saját bevallása szerint kizárólag az orosz nyelvet használta az otthoni kommunikáció során, 20%-a pedig olyan családból érkezett, ahol egyetlen családtag sem beszélt őshonos kisebbségi nyelvet (Spodina 2011: 214). Ez a kutatás is megvilágítja az ideális és valós helyzet közt húzódó éles szakadékot: miközben a manysi nyelvi oktatásban részt vevő, azt elvégző diákokról általánosan feltételezik, hogy jó manysi nyelvtudással rendelkeznek, többségüknek bizonytalanok a manysi nyelvi ismereteik, vagy teljes mértékben hiányoznak.

3.3. Alternatív oktatás

Közoktatási kereteken kívüli manysi oktatást kínáló alternatív oktatási intézmény (orosz terminussal: учреждение дополнительного образования детей, vagyis „kiegészítő oktatási intézmény”) a Hanti-Manysi Autonóm Körzetben két településen, Hanti-Manszijszkban és Szaranpaulban működik (1. 2. térkép).

2. térkép:

Manysi osztályt is működtető alternatív oktatási intézmények a Hanti-Manysi Autonóm Körzetben. 1. Szaranpaul (oroszul: Саранпауль), 2. Hanti-Manszijszk (Ханты-Мансийск).

Ezek az alternatív intézmények a lehető legfiatalabb kortól (a szabályozások szerint négyéves kortól) vesznek fel diákokat a manysi kultúra különböző területeit, például hangszeres zenét, néptáncot, kézművességet, a manysi nyelvet bemutató kurzusaikra. Az alternatív intézmények működésének anyagi hátterét az orosz állam biztosítja, részben regionális szinten, részben különböző pályázati lehetőségeken keresztül.

Alternatív oktatási intézmények eddig a népesebb manysi közösséggel is rendelkező nagyobb urbanizált településeken jöttek létre, a hagyományos manysi kultúrától, nyelvi környezettől elszigetelten élő manysi származású, kimondottan a kis nyelvi és kulturális ismeretekkel rendelkező, vagy azt teljesen nélkülöző manysi diákok számára jöttek létre. Ezek az intézmények megoldást próbálnak találni azokra a problémákra, amelyekkel a közoktatás már évtizedek óta hiába

küzd, új oktatási anyagokat (pl. Norova 2010), módszertani segédanyagokat (pl. Norova 2011) dolgoznak ki.

Az alternatív intézményekben tanító tanárok jellemzően körzeti egyetemeken, főiskolákon (pl. a Jugra Állami Egyetemen, a hanti-manszijszki Tanárképző Főiskolán) végezték felsőfokú tanulmányaikat, szemben a közoktatásban dolgozó pedagógusokkal, akik többnyire a Leningrádban/Szentpéterváron található Herzen Intézetben szereztek diplomát. Az alternatív intézményekben tanuló diákok számára vonatkozóan nem érhető el hivatalos statisztikák, a hanti-manszijszki intézményben dolgozó pedagógusok becslése szerint a két intézményben összesen mintegy száz diák tanul.

4. Manysi nyelvtanítás

4.1. Közoktatás

A manysi vonatkozású tantárgyak választéka a közoktatásban meglehetősen szűk. Míg a manysi nyelv közoktatásba való bevezetésekor a nyelvórákon kívül más tantárgyakat, például matematikát, történelmet és környezetismeretet is oktattak manysiul, a Körzet etnikai profillal is rendelkező iskoláiban (oroszul: школы с этнокультурной составляющей образования) tanuló diákok ma mindössze manysi nyelvórákra járhatnak, az első kilenc osztályban heti két órában, tizedik és tizenegyedik osztályban választható tantárgyként. A közoktatásból hiányoznak a tanórákon kívüli programok, például nyelvi klubok, tanulócsoporthok, vagy a manysi nyelvhasználatot lehetővé tevő más programok.

A résztvevő megfigyelés során tapasztaltak és az interjúalanyok válaszai alapján a közoktatásban használt módszertan az általános iskolától az egyetemig bezárólag egyformának tűnik. A nyelvórák során legáltalánosabb a kiscsoportos munka (a statisztikák szerint az egy foglalkozáson manysiul tanuló diákok száma nem haladja meg a tíz főt), nem nyílik lehetőség egyéni munkára vagy egyéni foglalkozásra. A tanórák központjában a manysi nyelv, elsősorban annak grammatikai szerkezete és szókincse áll, a tanmenet az eredeti vagy némileg átdolgozott, eredetileg az 1950-es, 60-as években kiadott manysi tankönyveket követi, a feldolgozott olvasmányok a hagyományos életmód különböző aspektusait mutatják be, míg a modern életmód, a többségi társadalom ritkán kerül említésre. A tananyagok és maguk a tanárok is a diákok feltételezett manysi nyelvi és kulturális ismereteire kívánnak építeni, kevés olyan oktatási segédanyag készült, amely a manysit örökségnyelvként tanuló gyermekek igényeit is figyelembe veszi, ilyen például a toldalékokat és más nyelvi jelenségeket táblázatba rendező nyelvtanfűzet (Gerasimova 2004), vagy alsó tagozatosok számára készült „minimum-szókincset” tartalmazó kiadvány (Afanas’eva – Akbaš 2007). A tanórák során a pedagógusok szinte kizárólag a frontális tanítási módszert használják,

vagyis ők mutatják be az új tananyagot, amit kérdés–felelet, valamint drill feladatok megoldása révén sajátítatnak el a diákokkal. A feladatok megoldása közben a diákok elsősorban orosz példamondatokat, kifejezéseket fordítanak manysira, önálló manysi szövegalkotást, vagy manysi párbeszédet ritkán kapnak feladatként.

4.2. Alternatív oktatás

Az orosz egynyelvű és orosz–manysi kétnyelvű diákok szociolingvisztikai háttérét szem előtt tartva az alternatív oktatási intézményekben dolgozó pedagógusok inkább lassan, lépésről lépésre haladnak a manysi nyelv elsajátítása felé. A pedagógusok tudatában vannak, hogy a manysiul és oroszul egyaránt anyanyelvi szinten beszélő diák sokkal inkább számít kivételnek, mint általánosnak, így aztán nem a gyermekek meg nem levő tudására építenek, hanem az előzetes ismeretekkel nem rendelkező gyermekek manysi nyelv és kultúra iránti érdeklődését igyekeznek minél korábban, lehetőleg még iskolaköteles kor előtt felkelteni. Tudatában vannak, hogy a manysi nyelv ismerete (nem is beszélve a használatáról) sem magas presztízzsel, sem anyagi előnyökkel nem jár, fiatal korban pedig nehézkes a gyermekeket a nyelv elsajátítására a kulturális örökség fontosságának hangsúlyozásával motiválni. Ehelyett az alternatív intézmények tanárai a manysi kultúra egzotikusnak tűnő, a többségi kultúrától különböző elemeire hívják fel a figyelmet, rendszeresen látogatják a helyi óvodákat, ahol hangszeres zenéből, táncokból, kézműves foglalkozásokból álló műsorral próbálnak a hasonló profilú kurzusaikra résztvevőket toborozni.

Az alternatív intézmények foglalkozások gazdag választékával várják az érdeklődőket, a zenei (tradicionális manysi hangszeres zene), táncos (néptánc, szakrális ünnepek során bemutatott tánc), kézműves (például gyöngyfüzés, nyír-kéreg-faragás, fafaragás) tanfolyamok mellett nyelvkurzusokkal is. A diákok életkoruknak és nyelvtudásuknak megfelelő kurzusok közül választhatnak, és – a közoktatással szemben – az alternatív intézmények már egyetlen érdeklődő esetén elindítanak egy osztályt.

A régebbi kiadású tankönyvek és oktatási anyagok helyett az alternatív oktatásban dolgozó pedagógusok a tanórák során saját tananyagokat használnak, a korábban említett saját fejlesztésű tankönyvek mellett például ppt-prezentációkat is, illetve ritkábban szakkönyveket használnak illusztrációként. A kiscsoportos órai munka mellett a diákok egyéni munkájára, aktív jelenlétére és részvételére is igényt tartanak. A tanárok egyfajta mentorrendszert is kidolgoztak, az idősebb, tehetségesek gyakran felügyelik és segítik fiatalabb társaikat a tanulás során.

Az alternatív intézmények szívesebben használják a manysi nyelv lejegyzésére megalkotott új írásrendszert, részben azért, mert úgy tartják, alkalmasabb az orosz nyelvből hiányzó hangok jelölésére, így az orosz nyelven iskolázott diákok számára egyszerűbbé teszi az olvasást, részben pedig azért, mert ezt az átírást

használja a sajtó és a média is, vagyis ez szerepel azokban a manysi nyelvű anyagokban, amelyekkel a nyelvtanuló a leggyakrabban találkozik.

4.3. A manysi mint örökségnyelv

Az alternatív oktatási intézményekben használt módszerek sokrétűbbek a közoktatásból ismert megoldásoknál. Az alternatív oktatási mód jobban látszik illeszkedni a manysi hagyományokhoz, amennyiben lehetőséget ad a diákoknak arra, hogy először megfigyelőként kapcsolódjanak be a tanulási folyamatba, a saját tempójuknak megfelelően sajátítsanak el ismereteket, melyeket végül a pedagógusok és a mentorok segítségével tökéletesítenek.

Az alternatív intézményekben dolgozó pedagógusok figyelmet fordítanak a nyelvnek a kultúrával, a hagyományoknak a modern étellel egységben kezelő tárgyalására. Az említett mentor-rendszer mellett rendszeresen hívják vendégül előadóként a meghatározó manysi (és más őshonos kisebbségi) közéleti szereplőket, kutatókat, művészeket és hagyományőrzőket. Különös hangsúlyt fektetnek a környezettudatos nevelésre, valamint évente ünneplik a Rokon népek napját, és gyakran használnak a manysi nyelv finnugor rokonságát hangsúlyozó szimbólumokat.

Ezek az újszerű, folyamatosan alakuló oktatási módszerek alig néhány éve vannak használatban, így hosszú távú hatásukról korai lenne még becslésekbe bocsátkozni. Az máris egyértelmű, hogy alkalmazásuk sikeresen oldja fel a hagyományos kultúra és az urbanizált környezet közt esetleg fellépő ellentmondásokat, a hagyományos manysi élet egyes elemeit eredményesen olvasztja be egy jelenleg is formálódó városi manysi identitásképbe, ilyen módon a gyermekeket is érdekeltté teszi abban, hogy ezt az identitást maguk is elsajátítsák és megéljék.

Ez a diákcentrikus szemléletmód nemcsak a tanórákon való aktív részvételt kívánja meg a gyermekektől, hanem a tanárokéval megegyező fontosságot is tulajdonít nekik, partnerként kezeli őket.

5. Összegzés

A közoktatási és az alternatív oktatási intézmények az eltérő társadalmi beágyazottság és az ideológiai, módszertani háttérben tapasztalható különbségek ellenére is hasonló problémákkal küzdenek, például mindkét intézménytípusban az orosz nyelvű oktatás nyelveként, és eddig egyik intézménytípusban sem sikerült egynyelvű manysi, vagy kétnyelvű manysi–orosz nyelvhasználati szintet létrehozni a tanórákon kívül.

A közoktatási rendszer merevebbnek és kevésbé innovatívnak tűnik, ma is úgy működik, mint ha elsődleges feladata még mindig a diákok orosz nyelvbe és kultúrába való belemerítése lenne. A közoktatásban dolgozó tanárok többnyire a

megszokott tananyagokat és tanítási módszereket alkalmazzák, kevés figyelmet látszanak fordítani a nyelvhasználati szinterek bővítésére, a nyelvi revitalizációra, magát a manysit is inkább idegen nyelvhez hasonló iskolai tananyagként, semmint a mindennapok során is használható, élő nyelvnek és kultúrának tekintik.

Az alternatív oktatás ezzel szemben felismeri a nyelvelsajátítással járó nehézségeket, és kreatív, kísérleti módszerekkel kísérli meg a problémák megoldását. Az alternatív intézményekben használatos oktatási módszerek a manysit örökségnyelvnek tekintik, idegen nyelv tanítása során használatos módszerekkel tanítják, miközben a manysi kultúrát is igyekeznek közelebb hozni a diákokhoz. A drill feladatok mellett a kommunikációs készségre is különleges hangsúlyt fektetnek.

Az alternatív és közoktatásban részt vevő diákok körében eddig nem készült átfogó vizsgálat, ezért a manysi revitalizációs kísérletek és a manysi nyelvi oktatás területének kutatása elsősorban erről a kérdéskörrel, vagyis a manysi származású nyelvtanulók attitűdjeiről, szociolingvisztikai hátteréről, a manysi nyelv elsajátításában tett előrelépésekről tud majd újat mondani.

Irodalom

- Afanas'eva, K. V. – Akbaš, E. U. [Афанасьева, К. В. – Акбаш, Е. У.] (2007), Словарь-минимум по мансийскому языку для 1-4 классов общеобразовательных учреждений. Полиграфист, Ханты-Мансийск.
- Ahlqvist, August [Алквист, Август] (1999), Среди хантов и манси. Путевые записи и этнографические заметки. Перевод с немецкого и публикация Н. В. Лукиной. Издательство Томского университета, Томск. 28–30.
- Gerasimova, D. V. [Герасимова, Д. В.] (2004), Мансийский язык в таблицах. Пособие для учащихся 5-9 классов общеобразовательных учреждений. Филиал издательства Просвещение, Санкт-Петербург.
- Horváth Csilla (2012), A nyelvi kontaktusok hatása a manysi revitalizációs törekvésekre. In: Várad Tamás (szerk.), VI. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia. Budapest, 2012. február 3. <http://www.nyud.hu/alknyelvdok12/proceedings12/horvath2012.pdf>
- Lalaeva, Maya Efimovna (2004), Mansi Language in Socio-Cultural Space of Ugra. http://lingsib.iea.ras.ru/en/round_table/papers/lalaeva.shtml
- Maticsák Sándor (2014), Finnugorok végveszélyben. A 2010-es oroszországi népszámlálás eredményei. Finnugor Világ 19/1: 13–22.
- Munkácsi Bernát (1889), Nyelvészeti tanulmányútam a vogulok földjén. Budapesti szemle XVII/60: 383–408.

- Norova, O. M. [Норова, О. М.] (2010), Мансийский в картинах. Учимся читать. Ханты-Мансийск.
- Norova, O. M. [Норова, О. М.] (2011), «Вит сам». Образовательная программа для детей дошкольного возраста. Ханты-Мансийск.
- Pusztay János (2006), Nyelvével hal a nemzet. Teleki László Alapítvány, Budapest.
- Šestalova, E. V. [Шесталова, Е. В.] (2011), Изучение родного языка и литературы в школах с этнокультурной составляющей образования 01.09.2011 год. <http://doinhmao.ru/KMNS/stat>
- Šestalova, E. V. [Шесталова, Е. В.] (2012), Изучение родного языка и литературы в школах с этнокультурной составляющей образования 01.09.2012 год. <http://doinhmao.ru/KMNS/stat>
- Sipőcz Katalin – Dolovai Dorottya (2001), A vogulok (manysik). In: Csepregi Márta (szerk.), Finnugor kalauz. Panoráma, Budapest. 48–59.
- Sipőcz Katalin (2005), www.perepis2002.ru. Finnugor Világ X/2: 23–27.
- Spodina, V. I. [Сподина, В. И.] (2011), Ханты-Мансийский автономный округ: этнические языки в вузах и школах региона. In: Tiškov, A. V. (szerk.) [Тишков, А. В. (ред.)], Правовой статус финно-угорских языков и этнокультурные потребности российской школы. Этноконсалтинг, Москва. 211–240.
- Демографические процессы: Коренные малочисленные народы Ханты-Мансийского Автономного Округа – Югры: История и расселение. http://www.kmns.admhmao.ru/wps/portal/kmn/home/istoriya_i_rasselenie

A 2010-es összoroszországi népszámlálás adatai:

- Городское и сельское население по субъектам Российской Федерации (Distribution of rural and urban population according to administrative subjects of RF.) http://www.perepis-2010.ru/results_of_the_census/tab1.xls
- Население Российской Федерации по владению языками. (Distribution of population of RF according to language use.) http://www.perepis-2010.ru/results_of_the_census/tab6.xls
- Национальный состав населения Российской Федерации. (Distribution of population of RF according to ethnicities.) http://www.perepis-2010.ru/results_of_the_census/tab5.xls
- Население по национальности и владению русским языком по городским округам и муниципальным районам Ханты-Мансийского автономного округа – Югра. (Distribution of the population of the urban and municipal districts of the Khanty-Mansi Autonomous Okrug, according to ethnicities and command of Russian.) http://khmstat.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_ts/khmstat/resources/a29180004f66ac249bbabf9b972d8349/4.pub-04-04_%D0%A2%D0%B5%D1%80%D1%80%3D71800+-3.pdf